

Punjab Suba Movement पंजाब सुबा चळवळ

अलीकडेच शिरोमणी गुरुद्वारा परबंदक समितीने (एसजीपीसी) पंजाब सुबा चळवळीच्या (मोर्चा) काळात ४ जुलै १९५५ रोजी सुवर्ण मंदिरात पोलिस दलाच्या पहिल्या प्रवेशाचे स्मरण केले.

मुख्य मुद्दे

- सुमारे:
 - स्वातंत्र्यानंतर लगेचच पंजाबमध्ये याची सुरुवात झाली. शिरोमणी अकाली दल (राजकीय पक्ष) पंजाबी भाषिक राज्याच्या चळवळीचे नेतृत्व करत होते.
 - मात्र, या कल्पनेला विरोधही झाला.
 - या मागणीच्या बाजूने असलेले पंजाबी सुबा अमर रहे आणि या मागणीला विरोध करणारे 'महा-पंजाब'च्या बाजूने घोषणा देत होते.
 - एप्रिल १९५५ मध्ये सरकारने फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या (सीआरपीसी) कलम १४४ अन्वये कायदा व सुव्यवस्थेच्या समस्येच्या भीतीने घोषणांवर बंदी घातली.
 - पंजाबी सुबाच्या निर्मितीच्या मागणीने हरियाणाचे स्वतंत्र राज्य असण्याच्या मागणीला आपोआप आधार दिला.
- चळवळीची मागणी:
 - पंजाबी भाषिक राज्य ज्यात पंजाबी भाषिक भागांची लोकसंख्या असेल.
 - कृत्रिमरित्या त्याचा आकार वाढविण्यासाठी किंवा कमी करण्यासाठी राग करण्याचा प्रयत्न केला जाऊ नये. पंजाबी भाषिक राज्य भारतीय राज्यघटनेनुसार असेल.
- पंजाबची स्थापना:
 - पंजाब पुनर्रचना कायदा १९६६ (आणि राज्य पुनर्रचना आयोगाच्या आधीच्या शिफारशीनुसार) मंजूर झाल्यानंतर हरियाणा १९६६ मध्ये पंजाबपासून विभक्त होऊन भारताचे १७वे राज्य बनले.
 - आणि पूर्वीचे पूर्व पंजाब राज्य आता हरियाणा आणि पंजाब या दोन राज्यांमध्ये विभागले गेले.
 - काही प्रदेश हिमाचलप्रदेश, नंतर केंद्रशासित प्रदेश येथेही हस्तांतरित करण्यात आला.
 - आणि चंदीगड शहर पंजाब आणि हरियाणा या दोन्ही राज्यांची तात्पुरती राजधानी म्हणून काम करण्यासाठी केंद्रशासित प्रदेश बनले.

▪ राज्यांच्या निर्मितीसाठी घटनात्मक तरतुदी:

- भारतीय राज्यघटना केंद्र सरकारला विद्यमान राज्यांपैकी नवीन राज्ये तयार करण्याचे अधिकार देते किंवा दोन राज्ये एका राज्याचे दुसर् या राज्यात विलीनीकरण करतात. या प्रक्रियेला राज्यांची पुनर्रचना म्हणतात.
 - पुनर्रचनेचा आधार भाषिक, धार्मिक, वांशिक किंवा प्रशासकीय असू शकतो.
- अनुच्छेद 3 खालील प्रक्रिया प्रदान करते:
 - राष्ट्रपतींचा संदर्भ राज्य विधानसभेकडे पाठविला जातो.
 - अध्यक्षीय संदर्भानंतर विधानसभेत ठराव मांडला जातो आणि मंजूर केला जातो.
 - विधानसभेला नवीन राज्य/राज्ये तयार करण्याचे विधेयक मंजूर करावे लागेल.
 - स्वतंत्र विधेयकाला संसदेने मान्यता दिली पाहिजे.

नवीन राज्यांच्या निर्मितीचे फायदे आणि तोटे

फायदे	तोटे
आर्थिक संसाधनांचे चांगले व्यवस्थापन	आंतरराज्यीय पाणी, वीज आणि सीमा वाद वाढण्याची शक्यता
गुंतवणूकीच्या अधिक संधी	प्रादेशिक स्वायत्ततेच्या रडामध्ये राष्ट्रवादाची भावना कमी होईल
वेगवान आर्थिक विकास	आर्थिक मदतीसाठी लहान राज्ये केंद्र सरकारवर मोठ्या प्रमाणात अवलंबून आहेत
त्याच छोट्या राज्यातील आणि त्याच प्रांतातील अधिक लोकांचे त्यांच्या राज्य कारभारात म्हणणे असेल	वेगवेगळ्या राज्यामुळे प्रबळ समुदायाचे वर्चस्व वाढू शकते

भारतात सध्याच्या राज्यस्थापनेची मागणी

- विदर्भ
 - त्यात पूर्व महाराष्ट्रातील अमरावती आणि नागपूर विभागांचा समावेश आहे.
- दिल्ली:
 - अशा मूलभूत अधिकारांवर नियंत्रण मिळवण्यासाठी दिल्ली सरकार पूर्ण राज्याचा दर्जा मिळवण्याची इच्छा बाळगून आहे.
- हरीत प्रदेश
 - यात पश्चिम उत्तर प्रदेशातील शेतीप्रधान जिल्ह्यांचा समावेश आहे.
- पूर्वांचल:
 - उत्तर-मध्य भारताचा हा भौगोलिक प्रदेश असून त्यात उत्तर प्रदेश राज्याच्या पूर्व टोकाचा समावेश आहे.
- बोडोलँड:
 - बोडो उत्तर आसाममधील सर्वात मोठा वांशिक आणि भाषिक समुदाय आहे.
- सौराष्ट्र:
 - दक्षिण-पश्चिम गुजरात राज्यातील सौराष्ट्र द्वीपकल्प, द्वीपकल्प असेही काथियावर द्वीपकल्प.
- गोरखालँड:
 - पश्चिम बंगालच्या उत्तर भागातील दार्जिलिंग टेकड्या आणि डूअर्स या वांशिक गोरखा (नेपाळी) लोकांचे निवासस्थान असलेल्या भागांचा समावेश असलेले हे प्रस्तावित राज्य आहे.